

I.A.1.

Grondwet

Gecoördineerde Grondwet – 17 februari 1994

@ 4135

(B.S., 17 februari 1994 (tweede uitg.))

Titel I. Het federale België, zijn samenstelling en zijn grondgebied (art. 1).....	pag. 5
[Titel <i>Ibis</i> . Algemene beleidsdoelstellingen van het federale België, de gemeenschappen en de gewesten] (art. 7bis).....	pag. 6
Titel II. De Belgen en hun rechten (art. 8).....	pag. 6
Titel III. De machten (art. 33).....	pag. 8
Hoofdstuk I. De federale Kamers (art. 42).....	pag. 9
Afdeling I. De Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 61).....	pag. 11
Afdeling II. De Senaat (art. 67).....	pag. 12
Hoofdstuk II. De federale wetgevende macht (art. 74).....	pag. 14
Hoofdstuk III. De Koning en de federale Regering	
Afdeling I. De Koning (art. 85).....	pag. 16
Afdeling II. De federale Regering (art. 96).....	pag. 16
Afdeling III. De bevoegdheden (art. 105).....	pag. 17
Hoofdstuk IV. De gemeenschappen en de gewesten	
Afdeling I. De organen	
Onderafdeling I. [Gemeenschaps- en Gewestparlementen] (art. 115).....	pag. 18
Onderafdeling II. De Gemeenschaps- en Gewestregeringen (art. 121).....	pag. 19
Afdeling II. De bevoegdheden	
Onderafdeling I. De gemeenschapsbevoegdheden (art. 127).....	pag. 20
Onderafdeling II. De gewestbevoegdheden (art. 134).....	pag. 21
Onderafdeling III. Bijzondere bepalingen (art. 135).....	pag. 21
Hoofdstuk V. Het [Grondwettelijk Hof], de voorkoming en de regeling van conflicten	
Afdeling I. De voorkoming van de bevoegdheidsconflicten (art. 141).....	pag. 22
Afdeling II. Het [Grondwettelijk Hof] (art. 142).....	pag. 22
Afdeling III. De voorkoming en de regeling van de belangenconflicten (art. 143).....	pag. 22
Hoofdstuk VI. De rechterlijke macht (art. 144).....	pag. 22
Hoofdstuk VII. De Raad van State en de administratieve rechtscolleges (art. 160).....	pag. 25
Hoofdstuk VIII. De provinciale en gemeentelijke instellingen (art. 162).....	pag. 25
Titel IV. De buitenlandse betrekkingen (art. 167).....	pag. 26
Titel V. De financiën (art. 170).....	pag. 27
Titel VI. De gewapende macht (art. 182).....	pag. 28
Titel VII. Algemene bepalingen (art. 187).....	pag. 28
Titel VIII. De herziening van de Grondwet (art. 195).....	pag. 29
Titel IX. Inwerkingtreding en overgangsbepalingen (art. I).....	pag. 30
Bijlage I - II. (...).....	pag. 31

TITEL I. HET FEDERALE BELGIË, ZIJN SAMENSTELLING EN ZIJN GRONDGEBIED

1. België is een federale Staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten.

2. België omvat drie gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap.

3. België omvat drie gewesten: het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Gewest.

4. België omvat vier taalgebieden: het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied.

Elke gemeente van het Rijk maakt deel uit van een van deze taalgebieden.

De grenzen van de vier taalgebieden kunnen niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan bij een wet, aangenomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep van elke Kamer, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke taalgroep aanwezig is en voor zover het totaal van de ja-stemmen in beide taalgroepen twee derden van de uitgebrachte stemmen bereikt.

5. Het Vlaamse Gewest omvat de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Het Waalse Gewest omvat de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg, Namen en Waals-Brabant.

[...]

Een wet kan bepaalde gebieden, waarvan zij de grenzen vaststelt, aan de indeling in provincies onttrekken, ze onder het rechtstreekse gezag plaatsen van de federale uitvoerende macht en ze een eigen statuut toekennen. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Lid 2 opgeheven bij enig art. Wijz. G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

6. De onderverdelingen van de provincies kunnen alleen door de wet worden vastgesteld. 4135

7. De grenzen van de Staat, van de provincies en van de gemeenten kunnen niet worden gewijzigd of gecorrigeerd dan krachtens een wet.

[TITEL *Ibis*. ALGEMENE BELEIDSDOELSTELLINGEN VAN HET FEDERALE BELGIË, DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN]

Titel *Ibis* (art. 7bis) ingevoegd bij enig art. Wijz. G.W. 25 april 2007 (*B.S.*, 26 april 2007 (tweede uitg.)).

[7bis. Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de gemeenschappen

en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.]

TITEL II. DE BELGEN EN HUN RECHTEN

8. De staat van Belg wordt verkregen, behouden en verloren volgens de regelen bij de burgerlijke wet gesteld.

De Grondwet en de overige wetten op de politieke rechten bepalen welke de vereisten zijn waaraan men moet voldoen, benevens de staat van Belg, om die rechten te kunnen uitoefenen.

[In afwijking van het tweede lid kan de wet het stemrecht regelen van de burgers van de Europese Unie die niet de Belgische nationaliteit hebben, overeenkomstig de internationale en supranationale verplichtingen van België.

Het stemrecht bedoeld in het vorige lid kan door de wet worden uitgebreid tot de in België verblijvende niet-Europese Unie onderdanen, onder de voorwaarden en op de wijze door haar bepaald.

Overgangsbepaling

De wet bedoeld in het vierde lid kan niet worden aangenomen vóór 1 januari 2001.]

Gewijzigd bij enig art. Wijz. G. W. 11 december 1998 (*B.S.*, 15 december 1998).

9. Naturalisatie wordt verleend door de federale wetgevende macht.

10. Er is in de Staat geen onderscheid van standen.

De Belgen zijn gelijk voor de wet; zij alleen zijn tot de burgerlijke en militaire bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere gevallen door een wet kunnen worden gesteld.

[De gelijkheid van vrouwen en mannen is gewaarborgd.]

Gewijzigd bij enig art. Wijz. G.W. 21 februari 2002 (*B.S.*, 26 februari 2002 (tweede uitg.)).

11. Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden. Te dien einde waarborgen de wet en het decreet inzonderheid de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden.

[11bis. De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen voor vrouwen en mannen de

gelijke uitoefening van hun rechten en vrijheden, en bevorderen meer bepaald hun gelijke toegang tot de door verkiezing verkregen mandaten en de openbare mandaten.

De Ministerraad en de Gemeenschaps- en Gewestregeringen tellen personen van verschillend geslacht.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel organiseren de aanwezigheid van personen van verschillend geslacht binnen de bestendige deputaties van de provincieraden, de colleges van burgemeester en schepenen, de raden voor maatschappelijk welzijn, de vaste bureaus van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en in de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, [bovengemeentelijk,] intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.

Het voorgaande lid is niet van toepassing wanneer de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de rechtstreekse verkiezing organiseren van de bestendig afgevaardigden van de provincieraden, van de schepenen, van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn, van de leden van het vast bureau van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn of van de leden van de uitvoerende organen van elk ander interprovinciaal, [bovengemeentelijk,] intercommunaal of binnengemeentelijk territoriaal orgaan.]

Ingevoegd bij enig art. Wijz. G.W. 21 februari 2002 (*B.S.*, 26 februari 2002 (tweede uitg.)) en gewijzigd bij enig art., 1° en 2° Wijz. G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

12. De vrijheid van de persoon is gewaarborgd.

Niemand kan worden vervolgd dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

[Behalve bij ontdekking op heterdaad kan niemand worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter dat uiterlijk binnen achteventig uren te rekenen van de vrijheidsberoving moet worden betekend en enkel tot voorlopige inhechteniseming kan strekken.]

Gewijzigd bij enig art. Wijz. G.W. 24 oktober 2017 (*BS* 29 november 2017).

13. Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van de rechter die de wet hem toekent.

- 4135 **14.** Geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens de wet.

[**14bis.** De doodstraf is afgeschaft.]

Ingevoegd bij enig art. Wijz. G.W. 2 februari 2005 (*B.S.*, 17 februari 2005).

- 15.** De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaatshebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

Verwijzing

Voor de vaststelling van de tijd gedurende welke geen huiszoeking of opsporing ten huize mag worden verricht, zie Huiszoekingswet 7 juni 1969 (→ IV.B.7).

- 16.** Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.

- 17.** De straf van verbeurdverklaring der goederen kan niet worden ingevoerd.

- 18.** De burgerlijke dood is afgeschaft; hij kan niet opnieuw worden ingevoerd.

- 19.** De vrijheid van eredienst, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

- 20.** Niemand kan worden gedwongen op enigerlei wijze deel te nemen aan handelingen en aan plechtigheden van een eredienst of de rustdagen ervan te onderhouden.

- 21.** De Staat heeft niet het recht zich te bemoeien met de benoeming of de installatie der bedienaren van enige eredienst of hun te verbieden briefwisseling te houden met hun overheid en de akten van deze overheid openbaar te maken, onverminderd, in laatstgenoemd geval, de gewone aansprakelijkheid inzake drukpers en openbaarmaking.

Het burgerlijk huwelijk moet altijd aan de huwelijk-sinzegening voorafgaan, behoudens de uitzonderingen door de wet te stellen, indien daartoe redenen zijn.

- 22.** Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht.

- [**22bis.** Elk kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit.

[Elk kind heeft het recht zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het aangaan; met die mening wordt rekening gehouden in overeenstemming met zijn leeftijd en zijn onderscheidingsvermogen.

Elk kind heeft recht op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen.

Het belang van het kind is de eerste overweging bij elke beslissing die het kind aangaat.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen deze rechten van het kind.]]

Ingevoegd bij enig art. Wijz. G.W. 23 maart 2000 (*B.S.*, 25 mei 2000 (tweede uitg.)) en gewijzigd bij enig art. Wijz. G.W. 22 december 2008 (*B.S.*, 29 december 2008 (vierde uitg.)).

- [**22ter.** Iedere persoon met een handicap heeft recht op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van het recht op redelijke aanpassingen.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht.]

Ingevoegd bij enig art. Wijz. Gw. 17 maart 2021 (*BS* 30 maart 2021 (ed. 1)).

- 23.** Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid:

1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidsspeel, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;

2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;

3° het recht op een behoorlijke huisvesting;

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;

5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing;

[6° het recht op gezinsbijslagen.]

Lid 3, 6° ingevoegd bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

- 24.** § 1. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

§ 2. Zo een gemeenschap als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan een of meer autonome organen, kan dit slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen.

§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht.

Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

§ 5. De inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet.

25. De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd; geen borgstelling kan worden geëist van de schrijvers, uitgevers of drukkers.

Wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, kan de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd.

26. De Belgen hebben het recht vreedzaam en ongewapend te vergaderen, mits zij zich gedragen naar de wetten, die het uitoefenen van dit recht kunnen regelen zonder het echter aan een voorafgaand verlot te onderwerpen.

Deze bepaling is niet van toepassing op bijeenkomsten in de open lucht, die ten volle aan de politiewetten onderworpen blijven.

27. De Belgen hebben het recht van vereniging; dit recht kan niet aan enige preventieve maatregel worden onderworpen.

Verwijzing

Zie Wet Vrijheid van Vereniging 24 mei 1921 (→ VIIA.13).

28. Ieder heeft het recht verzoekschriften, door een of meer personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen.

Alleen de gestelde overheden hebben het recht verzoekschriften in gemeenschappelijke naam in te dienen.

29. Het briefgeheim is onschendbaar.

De wet bepaalt welke agenten verantwoordelijk zijn voor de schending van het geheim der aan de post toevertrouwde brieven.

30. Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij; het kan niet worden geregeld dan door de wet en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken.

31. Geen voorafgaand verlot is nodig om vervolgingen in te stellen tegen openbare ambtenaren wegens daden van hun bestuur, behoudens wat ten opzichte van de ministers en de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is bepaald.

32. Ieder heeft het recht elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden bepaald door de wet, het decreet of de regel bedoeld in artikel 134.

Verwijzing

Zie:

– W. 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur (→ I.B.1)

– VI. Bestuursdecreet 7 december 2018 → I.B.1

TITEL III. DE MACHTEN

33. Alle machten gaan uit van de Natie.

Zij worden uitgeoefend op de wijze bij de Grondwet bepaald.

34. De uitoefening van bepaalde machten kan door een verdrag of door een wet worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen.

35. De federale overheid is slechts bevoegd voor de aangelegenheden die de Grondwet en de wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, haar uitdrukkelijk toekennen.

De gemeenschappen of de gewesten zijn, ieder wat hem betreft, bevoegd voor de overige aangelegenheden onder de voorwaarden en op de wijze bepaald door de wet. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Overgangsbepaling

De wet bedoeld in het tweede lid bepaalt de dag waarop dit artikel in werking treedt. Deze dag kan niet voorafgaan aan de dag waarop het nieuw in titel III van de Grondwet in te voegen artikel in werking treedt dat de exclusieve bevoegdheden van de federale overheid bepaalt.

36. De federale wetgevende macht wordt gezamenlijk uitgeoefend door de Koning, de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat.

37. De federale uitvoerende macht, zoals zij door de Grondwet is geregeld, berust bij de Koning.

38. Elke gemeenschap heeft de bevoegdheden welke haar door de Grondwet of door de wetten aangenomen krachtens deze laatste, worden toegekend.

39. De wet draagt aan de gewestelijke organen welke zij opricht en welke samengesteld zijn uit verkozen mandatarissen de bevoegdheid op om de aangelegenheden te regelen welke zij aanduidt met uitsluiting van die bedoeld in de artikelen 30 en 127 tot 129 en dit binnen het gebied en op de wijze die zij bepaalt. Deze wet moet worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

Verwijzing

Zie Bijzondere Wet Hervorming Instellingen 8 augustus 1980 (→ I.A.2).

[39bis. Met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of op de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld, kan over de uitsluiting aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, in het betrokken gewest, een volksraadpleging worden gehouden.

De in artikel 134 bedoelde regel bepaalt de nadere regels en de organisatie van de volksraadpleging, en wordt aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is. Een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bedoelde meerderheid voorziet in bijkomende meerderheidsvereisten voor het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.]

Ingevoegd bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)).

[39ter. De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel die de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers of voor een Gemeenschaps- of Gewestparlement regelt, en die minder dan een jaar voor de voorziene datum van het einde van de zittingsperiode

- 4135 wordt afgekondigd, treedt in werking ten vroegste een jaar na de afkondiging ervan.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de eerste verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van dit artikel in het *Belgisch Staatsblad*.]

Ingevoegd bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

- 40.** De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken.

De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd.

Verwijzing

Zie art. 1386 Ger.W. (→ III.A.1).

- 41.** De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraaden geregeld volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld. [Ter uitvoering van een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bedoelde meerderheid, kan de in artikel 134 bedoelde regel echter de provinciale instellingen afschaffen. In dit geval kan de in artikel 134 bedoelde regel ze vervangen door bovengemeentelijke besturen waarvan de raden de uitsluitend bovengemeentelijke belangen regelen volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld. De in artikel 134 bedoelde regel moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.]

[[De in artikel 134 bedoelde regel] stelt de bevoegdheden, de werkingsregels en de wijze van verkiezing vast van de binnengemeentelijke territoriale organen die aangelegenheden van gemeentelijk belang kunnen regelen.

Die binnengemeentelijke territoriale organen worden opgericht in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners op initiatief van hun gemeenteraad. Hun leden worden rechtstreeks verkozen. Ter uitvoering van een wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, regelt het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de overige voorwaarden waaronder en de wijze waarop dergelijke binnengemeentelijke territoriale organen kunnen worden opgericht.

Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van [het betrokken Parlement] aanwezig is.]

[Over de aangelegenheden van [gemeentelijk, bovengemeentelijk of provinciaal] belang kan in [de betrokken gemeente, het betrokken bovengemeentelijk bestuur of de betrokken provincie] een volksraadpleging worden gehouden. [De in artikel 134 bedoelde regel] regelt de nadere uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging.]

Gewijzigd bij enig art. Wijz. G.W. 11 maart 1997 (*B.S.*, 2 april 1997), bij enig art. Wijz. G.W. 12 maart 1999 (*B.S.*, 9 april 1999 (tweede uitg.)), bij enig art. Wijz. G.W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)), bij enig art. Wijz. G.W. 26 maart 2005 (*B.S.*, 7 april 2005) en bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

HOOFDSTUK I. De federale Kamers

- 42.** De leden van beide Kamers vertegenwoordigen de Natie en niet enkel degenen die hen hebben verkozen.

- 43.** [§ 1. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de gekozen leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld op de bij de wet vastgestelde wijze.

§ 2. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de senatoren, met uitzondering van de senator aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld.

De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 6°, vormen de Nederlandse taalgroep van de Senaat. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4° en 7°, vormen de Franse taalgroep van de Senaat.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.

Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“§ 1. Voor de bij de Grondwet bepaalde gevallen worden de gekozen leden van elke Kamer in een Nederlandse en een Franse taalgroep ingedeeld op de bij de wet vastgestelde wijze.

§ 2. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 3° en 6°, vormen de Nederlandse taalgroep van de Senaat. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 2°, 4° en 7° vormen de Franse taalgroep van de Senaat.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

Verwijzing

Zie W. 3 juli 1971 tot indeling van de leden van de Wetgevende Kamers in taalgroepen en houdende diverse bepalingen betreffende de Cultuurraden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap en voor de Franse Cultuurgemeenschap *B.S.*, 6 juli 1971.

- 44.** De Kamers komen van rechtswege bijeen ieder jaar, de tweede dinsdag van oktober, behalve wanneer zij reeds voordien door de Koning zijn bijeengeroepen.

De Kamers moeten ieder jaar ten minste veertig dagen in zitting blijven. [De Senaat is een niet-permanent orgaan.]

De zitting wordt door de Koning gesloten.

De Koning heeft het recht de Kamers in buitengewone zitting bijeen te roepen.

[Overgangsbepaling]

De tweede zin van het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.]

Gewijzigd bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

- 45.** De Koning kan de Kamers verdagen. Evenwel mag de verdagging, zonder instemming van de Kamers, de termijn van een maand niet overschrijden, noch gedurende eenzelfde zitting worden herhaald.

- 46.** De Koning heeft enkel het recht de Kamer van volksvertegenwoordigers te ontbinden wanneer zij, bij volstrekte meerderheid van haar leden:

1° hetzij een motie van vertrouwen in de federale Regering verwerpt en niet binnen een termijn van drie dagen, te rekenen van de dag van de verwerping van de motie, een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt;

2° hetzij een motie van wantrouwen tegen de federale Regering aanneemt en niet tegelijk een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voor- draagt.

Over moties van vertrouwen en wantrouwen kan slechts gestemd worden na verloop van achtenveertig uur, volgend op de indiening van de motie.

Bovendien kan de Koning bij ontslag van de federale Regering de Kamer van volksvertegenwoordigers ontbinden, nadat deze daarmee bij volstreekte meerderheid van haar leden heeft ingestemd.

[Het ontbindingsbesluit bevat de oproeping van de kiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de Kamer van volksvertegenwoordigers binnen twee maanden.

In geval van ontbinding van beide Kamers overeenkomstig artikel 195 worden de Kamers binnen drie maanden bijeengeroepen.]

[In geval van vervroegde ontbinding zal de nieuwe federale zittingsperiode uiterlijk duren tot de dag van de eerstvolgende verkiezingen voor het Europese Parlement die op deze ontbinding volgen.]

[Overgangsbepaling]

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014 de datum waarop het zesde lid in werking treedt. Deze datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 65, derde lid, en artikel 118, § 2, vierde lid.

Het vierde en het vijfde lid treden in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die datum zijn, in plaats van het vierde en het vijfde lid, de volgende bepalingen van toepassing:

“De ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de ontbinding van de Senaat tot gevolg.

Het ontbindingsbesluit bevat oproeping van de kiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de Kamers binnen twee maanden.

De ontbinding van de Kamer van volksvertegenwoordigers die aanleiding zou geven tot de federale wetgevende verkiezingen die op dezelfde dag zullen worden gehouden als de verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014, heeft de ontbinding van de Senaat tot gevolg. De kiezers voor de Kamer van volksvertegenwoordigers worden opgeroepen binnen veertig dagen. De Kamers worden bijeengeroepen binnen drie maanden.”]

Leden 4 en 5 vervangen bij enig art., 1° Wyz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

Lid 6 ingevoegd bij enig art., 2° Wyz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van een datum te bepalen bij wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4 (enig art.).

Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 3° Wyz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)).

Verwijzing

Gevolgen van de ontbinding van de Kamers op de hangende wetsontwerpen en -voorstellen: zie W. 3 maart 1977 B.S., 12 maart 1977.

47. De vergaderingen van de Kamers zijn openbaar.

Elke Kamer vergadert evenwel met gesloten deuren, op verzoek van haar voorzitter of van tien leden.

Zij beslist daarna, bij volstreekte meerderheid, of de vergadering in het openbaar zal worden hervat ter behandeling van hetzelfde onderwerp.

48. Elke Kamer onderzoekt de geloofsbriefen van haar leden en beslecht de geschillen die hieromtrent rijzen.

49. Men kan niet tegelijk lid van beide Kamers zijn.

4135

50. Een lid van een van beide Kamers dat door de Koning tot minister wordt benoemd en de benoeming aanneemt, houdt op zitting te hebben en neemt zijn mandaat weer op wanneer de Koning een einde heeft gemaakt aan zijn ambt van minister. De wet stelt de nadere regelen van zijn vervanging in de betrokken Kamer vast.

51. Een lid van een van beide Kamers dat door de federale Regering wordt benoemd tot een ander bezoldigd ambt dan dat van minister en de benoeming aanneemt, houdt onmiddellijk op zitting te hebben en treedt niet weder in functie dan krachtens een nieuwe verkiezing.

52. Bij iedere zitting benoemt elke Kamer haar voorzitter, haar ondervoorzitters en stelt haar bureau samen.

53. Elk besluit wordt bij volstreekte meerderheid van stemmen genomen, behoudens hetgeen door de reglementen der Kamers zal worden bepaald met betrekking tot verkiezingen en voordrachten.

Bij staking van stemmen is het behandelde voorstel verworpen.

Geen van beide Kamers kan een besluit nemen indien niet de meerderheid van haar leden aanwezig is.

54. Behoudens voor de begrotingen alsook voor de wetten waarvoor een bijzondere meerderheid is vereist, kan een met redenen omklede motie, ondertekend door ten minste drie vierden van de leden van een der taalgroepen en ter tafel gelegd na de indiening van het verslag en vóór de eindstemming in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van wet de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen.

In dat geval wordt de parlementaire procedure opgeschort en de motie verwezen naar de Ministerraad, die binnen dertig dagen daarover zijn gemotiveerd advies geeft en de betrokken Kamer uitnodigt zich uit te spreken hetzij over dit advies, hetzij over het eventueel gemaakte ontwerp of voorstel.

Deze procedure kan slechts eenmaal worden toegepast door de leden van een taalgroep betreffende eenzelfde ontwerp of voorstel van wet.

55. De stemmingen geschieden bij zitten en opstaan of bij naamafroeping; over de wetten in hun geheel wordt altijd bij naamafroeping gestemd. Verkiezingen en voordrachten van kandidaten geschieden bij geheime stemming.

56. [De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht van onderzoek.

De Senaat kan, op verzoek van vijftien van zijn leden, op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers, van een Gemeenschaps- of Gewestparlement of van de Koning, bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, met ten minste een derde van de uitgebrachte stemmen in elke taalgroep, beslissen dat een vraagstuk dat eveneens gevolgen heeft voor de bevoegdheden van de gemeenschappen of de gewesten, het voorwerp zal uitmaken van een informatieverslag. Het verslag wordt goedgekeurd bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, met ten minste een derde van de uitgebrachte stemmen in elke taalgroep.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de

- 4135 Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is de volgende bepaling van toepassing:
 “Elke Kamer heeft het recht van onderzoek.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

Verwijzing

Zie Wet Parlementair Onderzoek 3 mei 1880.

- 57.** Het is verboden in persoon aan de Kamers verzoekschriften aan te bieden.

[De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht de bij haar ingediende verzoekschriften naar de ministers te verwijzen. De ministers zijn verplicht omtrent de inhoud uitleg te verstrekken, zo dikwijls als de Kamer het eist.]

[Overgangsbepaling

Het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is de volgende bepaling van toepassing in plaats van het tweede lid:

“Elke Kamer heeft het recht de bij haar ingediende verzoekschriften naar de ministers te verwijzen. De ministers zijn verplicht omtrent de inhoud uitleg te verstrekken, zo dikwijls als de Kamer het eist.”]

Lid 2 vervangen bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.). Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

- 58.** Geen lid van een van beide Kamers kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem, in de uitoefening van zijn functie uitgebracht.

- 59.** [Behalve bij ontdekking op heterdaad kan geen lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, worden verwezen naar of rechtstreeks gedagvaard voor een hof of een rechtbank, of worden aangehouden dan met verlof van de Kamer waarvan het lid deel uitmaakt.

Behalve bij ontdekking op heterdaad kunnen de dwangmaatregelen waarvoor het optreden van een rechter is vereist, ten opzichte van een lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, alleen worden bevolen door de eerste voorzitter van het hof van beroep op verzoek van de bevoegde rechter. Deze beslissing wordt aan de voorzitter van de betrokken Kamer meegedeeld.

Huiszoeking of inbeslagname krachtens het voorgaande lid kan alleen geschieden in aanwezigheid van de voorzitter van de betrokken Kamer of van een door hem aangewezen lid.

De vervolging in strafzaken van een lid van een van beide Kamers kan, tijdens de zitting, enkel worden ingesteld door de ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.

In elke stand van het onderzoek kan het betrokken lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, aan de Kamer waarvan hij deel uitmaakt de schorsing van de vervolging vragen. Deze Kamer dient hiertoe met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen te beslissen.

De hechtenis van een lid van een van beide Kamers of zijn vervolging voor een hof of een rechtbank wordt tijdens de zitting geschorst indien de Kamer waarvan het lid deel uitmaakt, het vordert.]

Vervangen bij enig art. Wijz. G. W. 28 februari 1997 (*B.S.*, 1 maart 1997).

- 60.** Elke Kamer bepaalt, in haar reglement, de wijze waarop zij haar bevoegdheden uitoefent.

AFDELING I. DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

- 61.** De leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers worden rechtstreeks gekozen door de burgers die volle achttien jaar oud zijn en die niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting bij de wet bepaald.
 Ieder kiezer heeft recht op slechts één stem.

- 62.** De samenstelling van de kiescolleges wordt door de wet geregeld.

De verkiezingen geschieden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

De stemming is verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente, behoudens de bij de wet te stellen uitzonderingen.

- 63.** § 1. De Kamer van volksvertegenwoordigers telt honderdvijftig leden.

§ 2. Elke kieskring telt zoveel keren een zetel als de federale deler in het cijfer van de bevolking van de kieskring begrepen is. De federale deler wordt verkregen door het bevolkingscijfer van het Rijk te delen door honderdvijftig.

De overblijvende zetels worden toegewezen aan de kieskringen met het grootste nog niet vertegenwoordigde bevolkingsoverschot.

§ 3. De indeling van de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers over de kieskringen wordt door de Koning bepaald in verhouding tot de bevolking.

Het cijfer van de bevolking van elke kieskring wordt om de tien jaar vastgesteld door een volkstelling of door enig ander middel, bepaald door de wet. De Koning maakt binnen een termijn van zes maanden de uitslagen bekend.

Binnen een termijn van drie maanden na die bekendmaking bepaalt de Koning het aantal zetels dat aan iedere kieskring toekomt.

De nieuwe indeling wordt toegepast vanaf de eerstvolgende algemene verkiezingen.

§ 4. De wet bepaalt de kieskringen; zij bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan men moet voldoen om kiezer te zijn, alsmede het verloop van de kiesverrichtingen.

[Teneinde de gewettigde belangen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen in de vroegere provincie Brabant te vrijwaren, voorziet de wet echter in bijzondere modaliteiten.

Aan de regels die deze bijzondere modaliteiten vaststellen, kan geen wijziging worden aangebracht dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.]

§ 4 gewijzigd bij enig art. Wijz.G.W. 19 juli 2012 (*BS* 22 augustus 2012 (ed. 1)).

Verwijzing

Voor de indeling van de leden van de Kamers over de kieskringen, zie K.B. 15 oktober 1993 (*B.S.*, 29 oktober 1993).

- 64.** Om verkiesbaar te zijn moet men:

- 1° Belg zijn;
- 2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;
- 3° [de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;]
- 4° zijn woonplaats hebben in België.

Geen andere voorwaarde tot verkiesbaarheid kan worden vereist.

[Overgangsbepaling]

Het eerste lid, 3°, treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag moet men, onverminderd artikel 64, eerste lid, 1°, 2° en 4°, de volle leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt.]

Lid 1, 3° vervangen bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.). Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)).

65. [De leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers worden gekozen voor vijf jaar.

De Kamer wordt om de vijf jaar geheel vernieuwd.

De verkiezingen voor de Kamer vinden plaats op dezelfde dag als de verkiezingen voor het Europese Parlement.

Overgangsbepaling

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014 de datum waarop het derde lid in werking treedt. Die datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 46, zesde lid, en artikel 118, § 2, vierde lid.

Federale wetgevende verkiezingen zullen in elk geval op dezelfde dag plaatsvinden als de eerste verkiezingen voor het Europese Parlement die volgen op de bekendmaking van deze herziening in het *Belgisch Staatsblad*.]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van een datum te bepalen bij wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4 (enig art.).

66. Ieder lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers geniet een jaarlijkse vergoeding van twaalfduizend frank.

[Binnen de grenzen van de Staat hebben de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.]

[...]

Aan de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers kan een jaarlijkse vergoeding worden toegekend, aan te rekenen op de dotatie bestemd voor de dekking der uitgaven van deze vergadering.

De Kamer bepaalt het bedrag dat van de vergoeding mag worden ingehouden als bijdrage in de lijfrente- of pensioenkasen waarvan zij de oprichting wenselijk acht.

Gewijzigd bij enig art. Wijz. G. W. 25 maart 1996 (B.S., 19 april 1996).

AFDELING II. DE SENAAT

67. [§ 1. De Senaat telt zestig senatoren, van wie:

1° negenentwintig senatoren aangewezen door het Vlaams Parlement uit het Vlaams Parlement of uit de Nederlandse taalgroep van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest;

2° tien senatoren aangewezen door en uit het Parlement van de Franse Gemeenschap;

3° acht senatoren aangewezen door en uit het Parlement van het Waalse Gewest;

4° twee senatoren aangewezen door en uit de Franse taalgroep van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest;

5° een senator aangewezen door en uit het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap;

6° zes senatoren aangewezen door de senatoren bedoeld in 1°;

7° vier senatoren aangewezen door de senatoren bedoeld in 2° tot 4°.

§ 2. Ten minste een van de senatoren bedoeld in § 1, 1°, heeft op de dag van zijn verkiezing zijn woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Drie van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, maken deel uit van de Franse taalgroep van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest. In afwijking van § 1, 2°, hoeft een van deze drie senatoren geen lid te zijn van het Parlement van de Franse Gemeenschap.

§ 3. Niet meer dan twee derden van de senatoren zijn van hetzelfde geslacht.

§ 4. Indien een lijst bedoeld in artikel 68, § 2, niet vertegenwoordigd is door senatoren bedoeld in respectievelijk § 1, 1°, of § 1, 2°, 3° of 4°, kan de aanwijzing van de senatoren bedoeld in § 1, 6°, of § 1, 7°, gebeuren door de volksvertegenwoordigers die verkozen zijn op de voornoemde lijst.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“§ 1. Onverminderd artikel 72, telt de Senaat eenenzeventig senatoren, van wie:

1° vijftientwintig senatoren, overeenkomstig artikel 61 gekozen door het Nederlandse kiescollege;

2° vijftien senatoren, overeenkomstig artikel 61 gekozen door het Franse kiescollege;

3° tien senatoren, aangewezen door en uit het Parlement van de Vlaamse Gemeenschap, Vlaams Parlement genoemd;

4° tien senatoren, aangewezen door en uit het Parlement van de Franse Gemeenschap;

5° een senator, aangewezen door en uit het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap;

6° zes senatoren, aangewezen door de senatoren bedoeld in 1° en 3°;

7° vier senatoren, aangewezen door de senatoren bedoeld in 2° en 4°.

Bij de algehele vernieuwing van hun Parlement die niet samenvalt met de vernieuwing van de Senaat, behouden de senatoren bedoeld in het eerste lid, 3° tot 5°, die geen zitting meer hebben in hun Parlement, het mandaat van senator tot de opening van de eerste zitting na de vernieuwing van hun Parlement.

§ 2. Ten minste een van de senatoren bedoeld in § 1, 1°, 3° en 6°, heeft op de dag van zijn verkiezing zijn woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.

Ten minste zes van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, 4° en 7°, hebben op de dag van hun verkiezing hun woonplaats in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Indien niet ten minste vier van de senatoren bedoeld in § 1, 2°, op de dag van hun verkiezing hun woonplaats hebben in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, moeten ten minste twee van de senatoren bedoeld in § 1, 4°, op de dag van hun verkiezing hun woonplaats hebben in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

68. [§ 1. De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, worden verdeeld onder de lijsten, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging, op grond van de opgetelde stemcijfers van de

4135 lijsten, behaald in de verschillende kieskringen bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement, overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels.

De lijsten, waarvan de stemcijfers worden opgeteld krachtens het eerste lid, mogen enkel deelnemen aan de zetelverdeling voor de Senaat bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, indien zij ten minste een zetel in het Vlaams Parlement hebben behaald.

De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4°, worden verdeeld onder de lijsten, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging, op grond van de optelling van de stemcijfers van de lijsten, behaald in de verschillende kieskringen bij de verkiezingen voor het Parlement van het Waalse Gewest, en van de stemcijfers van de lijsten voor de Franse taalgroep, behaald bij de verkiezingen voor het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels.

De lijsten, waarvan de stemcijfers worden opgeteld krachtens het derde lid, mogen enkel deelnemen aan de zetelverdeling voor de Senaat bedoeld in artikel 67, § 1, 2° tot 4°, indien zij ten minste een zetel in respectievelijk het Parlement van de Franse Gemeenschap, het Waals Parlement en de Franse taalgroep van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben behaald.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 4°, met uitzondering van de nadere regelen die overeenkomstig een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, door de gemeenschapsparlementen, ieder wat hem betreft, bij decreet worden vastgesteld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.

De senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, wordt aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

§ 2. De Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, worden verdeeld onder de lijsten overeenkomstig de bij de wet bepaalde regels op grond van de optelling van de stemcijfers van de lijsten, behaald bij de verkiezingen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, volgens het door de wet bepaalde stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Dit is het stelsel dat gebruikt wordt in artikel 63, § 2. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, bepaalt de territoriale omschrijvingen waarvan de stemmen in aanmerking worden genomen voor de verdeling van de Senaatszetels bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, van respectievelijk de Nederlandse en de Franse taalgroep van de Senaat.

Een lijst kan slechts in aanmerking worden genomen voor de zetelverdeling van een enkele taalgroep.

De wet bepaalt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014, met uitzondering van paragraaf 2, eerste lid, laatste zin. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“§ 1. Het totaal aantal senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 2°, 3°, 4°, 6° en 7°, wordt in elke taalgroep, op grond van het stemcijfer van de lijsten behaald bij de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, verdeeld volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

Voor de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3° en 4°, komen alleen de lijsten in aanmerking waarop ten minste een senator bedoeld in artikel

67, § 1, 1° en 2°, gekozen is en voor zover voldoende op deze lijsten gekozen leden zitting hebben in, naar gelang van het geval, het Parlement van de Vlaamse Gemeenschap of het Parlement van de Franse Gemeenschap.

Voor de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, komen alleen de lijsten in aanmerking waarop ten minste een senator bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, gekozen is.

§ 2. Voor de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, is de stemming verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente, behoudens de bij de wet te stellen uitzonderingen.

§ 3. Voor de verkiezing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, bepaalt de wet de kieskringen en de samenstelling van de kiescolleges; zij bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan men moet voldoen om kiezer te zijn, alsmede het verloop van de kiesverrichtingen.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3° tot 5°, met uitzondering van de nadere regelen die overeenkomstig een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, door de gemeenschapsparlementen, elk voor zich, bij decreet worden vastgesteld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het betrokken Parlement aanwezig is.

De senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, wordt aangewezen door het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

De wet regelt de aanwijzing van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

69. [Om tot senator aangewezen te kunnen worden, moet men:

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van achttien jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben in België.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“Om tot senator gekozen of aangewezen te kunnen worden moet men:

1° Belg zijn;

2° het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° de volle leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt;

4° zijn woonplaats hebben in België.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

70. [Het mandaat van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 5°, vangt aan op de dag van hun eedaflegging in de Senaat en eindigt, na de algehele vernieuwing van het Parlement dat hen heeft aangewezen, op de dag van de opening van de eerste zitting ervan.

Het mandaat van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, vangt aan op de dag van hun eedaflegging in de Senaat en eindigt op de dag van de opening van de eerste zitting van de Kamer van volksvertegenwoordigers na de algehele vernieuwing ervan.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die datum zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° en 2°, worden gekozen voor vier jaar. De senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, worden aangewezen voor vier jaar.

In elk geval wordt de Senaat algeheel vernieuwd bij de verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

71. De senatoren genieten geen wedde.

Zij hebben evenwel recht op vergoeding van hun onkosten; [...].

[De vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 1° tot 4°, wordt bepaald door het Gemeenschaps- of Gewestparlement dat hen aanwijst. De vergoeding valt ten laste van dit Parlement.

De vergoeding van de senator bedoeld in artikel 67, § 1, 5°, stemt overeen met de vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 3°, en valt ten laste van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap.

De vergoeding van de senatoren bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°, valt ten laste van de dotatie van de Senaat.]

[Binnen de grenzen van de Staat hebben de senatoren vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.]

[...]

[Overgangsbepaling]

De invoering van het derde tot en met het vijfde lid van dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.

Tot die dag hebben de senatoren recht op een vergoeding van vierduizend frank per jaar.]

Lid 2 gewijzigd bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

Leden 3 tot 5 ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art., 3°).

Lid 6 vervangen en lid 7 opgeheven bij enig art. Wijz. G.W. 25 maart 1996 (*B.S.*, 19 april 1996).

Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 3° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

72. [...]

Opgeheven bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

73. Elke vergadering van de Senaat die mocht worden gehouden buiten de zitting van de Kamer van volksvertegenwoordigers, is van rechtswege nietig.

HOOFDSTUK II. De federale wetgevende macht

74. [In afwijking van artikel 36 wordt de federale wetgevende macht gezamenlijk uitgeoefend door de Koning en de Kamer van volksvertegenwoordigers voor de andere aangelegenheden dan die bedoeld in de artikelen 77 en 78.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de

Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing: 4135

“In afwijking van artikel 36 wordt de federale wetgevende macht gezamenlijk uitgeoefend door de Koning en de Kamer van volksvertegenwoordigers voor:

1° het verlenen van naturalisaties;

2° de wetten betreffende de burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van de ministers van de Koning;

3° de begrotingen en de rekeningen van de Staat, onverminderd artikel 174, eerste lid, tweede zin;

4° de vaststelling van het legercontingent.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

75. [Het recht van initiatief behoort aan elke tak van de federale wetgevende macht. Het initiatiefrecht van de Senaat is evenwel beperkt tot de aangelegenheden bedoeld in artikel 77.

Voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 78 worden de wetsontwerpen die aan de Kamers op initiatief van de Koning worden voorgelegd, ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers en vervolgens overgezonden aan de Senaat.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“Het recht van initiatief behoort aan elke tak van de federale wetgevende macht.

Behalve voor de aangelegenheden bedoeld in artikel 77 worden de wetsontwerpen voorgelegd aan de Kamers op initiatief van de Koning, ingediend in de Kamer van volksvertegenwoordigers en vervolgens overgezonden aan de Senaat. De wetsontwerpen houdende instemming met verdragen voorgelegd aan de Kamers op initiatief van de Koning, worden ingediend in de Senaat en vervolgens overgezonden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

76. Een wetsontwerp kan door een Kamer eerst worden aangenomen nadat daarover artikelsgewijs is gestemd.

De Kamers hebben het recht de artikelen en de voorgestelde amendementen te wijzigen en te splitsen.

[Het reglement van de Kamer van volksvertegenwoordigers voorziet in een procedure van een tweede lezing.]

[Overgangsbepaling]

Het derde lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014.]

Lid 3 ingevoegd bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

77. [De Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat zijn gelijkelijk bevoegd voor:

1° de verklaring tot herziening van de Grondwet, alsook de herziening en de coördinatie van de Grondwet;

2° de aangelegenheden die krachtens de Grondwet door beide wetgevende Kamers dienen te worden geregeld;

3° de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid;

4135 4° de wetten met betrekking tot de instellingen van de Duitstalige Gemeenschap en de financiering ervan;

5° de wetten met betrekking tot de financiering van politieke partijen en de controle op de verkiezingsuitgaven;

6° de wetten met betrekking tot de organisatie van de Senaat en het statuut van senator.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere aangelegenheden aanduiden waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijkelijk bevoegd zijn.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“De Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat zijn gelijkelijk bevoegd voor:

1° de verklaring tot herziening van de Grondwet en de herziening van de Grondwet;

2° de aangelegenheden die krachtens de Grondwet door beide wetgevende Kamers dienen te worden geregeld;

3° de wetten bedoeld in de artikelen 5, 39, 43, 50, 68, 71, 77, 82, 115, 117, 118, 121, 123, 127 tot 131, 135 tot 137, 140 tot 143, 145, 146, 163, 165, 166, 167, § 1, derde lid, § 4 en § 5, 169, 170, § 2, tweede lid, § 3, tweede en derde lid, § 4, tweede lid, en 175 tot 177, evenals de wetten ter uitvoering van de voormelde wetten en artikelen;

4° de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, evenals de wetten ter uitvoering hiervan;

5° de wetten bedoeld in artikel 34;

6° de wetten houdende instemming met verdragen;

7° de wetten aangenomen overeenkomstig artikel 169 om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren;

8° de wetten op de Raad van State;

9° de organisatie van de hoven en rechtbanken;

10° de wetten tot goedkeuring van samenwerkingsakkoorden tussen de Staat, de gemeenschappen en de gewesten.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere wetten aanduiden waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijkelijk bevoegd zijn.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

78. [§ 1. Onder voorbehoud van artikel 77, wordt het wetsontwerp dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers is aangenomen in de hierna vermelde aangelegenheden, overgezonden aan de Senaat:

1° de wetten ter uitvoering van de wetten aan te nemen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid;

2° de wetten bedoeld in de artikelen 5, 39, 115, 117, 118, 121, 123, 127 tot 129, 131, 135 tot 137, 141 tot 143, 163, 165, 166, 167, § 1, derde lid, 169, 170, § 2, tweede lid, § 3, tweede en derde lid, en § 4, tweede lid, 175 en 177, evenals de wetten ter uitvoering van de voormelde wetten en artikelen, met uitzondering van de wetgeving met betrekking tot de organisatie van de geautomatiseerde stemming;

3° de wetten aangenomen overeenkomstig artikel 169 om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren;

4° de wetten op de Raad van State en op de federale administratieve rechtscollèges.

Een wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, kan andere aangelegenheden

aanduiden die de Senaat overeenkomstig de procedure bepaald in dit artikel kan onderzoeken.

§ 2. Op verzoek van de meerderheid van zijn leden met ten minste een derde van de leden van elke taalgroep, onderzoekt de Senaat het wetsontwerp. Dat verzoek wordt geformuleerd binnen vijftien dagen na de ontvangst van het wetsontwerp.

De Senaat kan, binnen een termijn die dertig dagen niet te boven mag gaan:

– beslissen dat er geen reden is om het wetsontwerp te amenderen;

– het wetsontwerp na amendering aannemen.

Indien de Senaat zich niet binnen de voorgeschreven termijn heeft uitgesproken of indien hij de Kamer van volksvertegenwoordigers in kennis heeft gesteld van zijn beslissing om het wetsontwerp niet te amenderen, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp over aan de Koning.

Indien het ontwerp is geamendeerd, zendt de Senaat het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die een definitieve beslissing neemt door het wetsontwerp hetzij aan te nemen, hetzij te amenderen.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“In de andere aangelegenheden dan die bedoeld in de artikelen 74 en 77, wordt het wetsontwerp dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers is aangenomen, overgezonden aan de Senaat.

Op verzoek van ten minste vijftien van zijn leden onderzoekt de Senaat het wetsontwerp. Dat verzoek wordt geformuleerd binnen vijftien dagen na de ontvangst van het ontwerp.

De Senaat kan, binnen een termijn die zestig dagen niet te boven mag gaan:

– beslissen dat er geen reden is om het wetsontwerp te amenderen;

– het ontwerp na amendering aannemen.

Indien de Senaat zich niet binnen de voorgeschreven termijn heeft uitgesproken of indien hij de Kamer van volksvertegenwoordigers in kennis heeft gesteld van zijn beslissing om het wetsontwerp niet te amenderen, zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers het ontwerp over aan de Koning.

Indien het ontwerp is geamendeerd, zendt de Senaat het over aan de Kamer van volksvertegenwoordigers, die een definitieve beslissing neemt door alle of sommige van de door de Senaat aangenomen amendementen hetzij aan te nemen, hetzij te verwerven.”]

Vervangen bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

79. [...]

Opgeheven bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

80. [...]

Opgeheven bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

81. [...]

Opgeheven bij enig art. Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

82. Een parlementaire overlegcommissie, paritair samengesteld uit leden van de Kamer van

volksvertegenwoordigers en van de Senaat, regelt de bevoegdheidsconflicten tussen de twee Kamers en kan, in onderlinge overeenstemming, te allen tijde [de in artikel 78 voorgeschreven termijn] van onderzoek verlengen.

Is er geen meerderheid in de twee samenstellende delen van de commissie, dan beslist deze bij meerderheid van twee derden van haar leden.

Een wet bepaalt de samenstelling en de werkwijze van de commissie, alsmede de berekeningswijze van [de in artikel 78 gestelde termijnen].

[Overgangsbepaling]

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“Een parlementaire overlegcommissie, paritair samengesteld uit leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat, regelt de bevoegdheidsconflicten tussen de twee Kamers en kan, in onderlinge overeenstemming, te allen tijde de in de artikelen 78 tot 81 voorgeschreven termijnen van onderzoek verlengen.

Is er geen meerderheid in de twee samenstellende delen van de commissie, dan beslist deze bij meerderheid van twee derden van haar leden.

Een wet bepaalt de samenstelling en de werkwijze van de commissie, alsmede de berekeningswijze van de in de artikelen 78 tot 81 gestelde termijnen.”]

Leden 1 en 3 gewijzigd bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

83. Elk wetsvoorstel en elk wetsontwerp vermeldt of het een aangelegenheid regelt bedoeld in artikel 74, in artikel 77 of in artikel 78.

84. Alleen de wet kan een authentieke uitlegging van de wetten geven.

HOOFDSTUK III. De Koning en de federale Regering

AFDELING I. DE KONING

85. De grondwettelijke macht van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z.M. Leopold, Joris, Christiaan, Frederik van Saksen-Coburg en volgens eerstgeboorterecht.

De in het eerste lid bedoelde nakomeling die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.

86. Bij gebreke van nakomelingschap van Z.M. Leopold, Joris, Christiaan, Frederik van Saksen-Coburg, kan de Koning zijn opvolger benoemen, mits de Kamers daarmee instemmen op de wijze als in artikel 87 is voorgeschreven.

Indien geen opvolger op deze wijze is benoemd, is de troon onbezet.

87. De Koning kan niet tegelijk hoofd van een andere Staat zijn zonder instemming van beide Kamers. 4135

Geen van beide Kamers kan hierover beraadslagen, wanneer niet ten minste twee derden van haar leden aanwezig zijn, en het besluit is alleen dan aangenomen, indien het ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen heeft verkregen.

88. De persoon des Konings is onschendbaar; zijn ministers zijn verantwoordelijk.

89. De civiele lijst wordt door de wet vastgesteld voor de duur van de regering van elke Koning.

90. Bij overlijden van de Koning komen de Kamers zonder bijeenroeping samen, uiterlijk de tiende dag na die van het overlijden. Indien de Kamers tevoren ontbonden zijn en het ontbindingsbesluit bijeenroeping bevat tegen een later tijdstip dan de tiende dag, treden de oude Kamers opnieuw in functie totdat de Kamers die hun plaats moeten innemen, bijeenkomen.

Te rekenen van het overlijden van de Koning en tot de eedaflegging van zijn troonopvolger of van de Regent, wordt de grondwettelijke macht van de Koning in naam van het Belgische volk uitgeoefend door de in raad verenigde ministers en onder hun verantwoordelijkheid.

91. De Koning is meerderjarig op de volle leeftijd van achttien jaar.

De Koning neemt eerst bezit van de troon nadat hij, in een vergadering der verenigde Kamers, de volgende eed plechtig heeft afgelegd:

Ik zweer dat ik de Grondwet en de wetten van het Belgische volk zal naleven, 's Lands onafhankelijkheid handhaven en het grondgebied ongeschonden bewaren.

92. Indien, bij overlijden van de Koning, zijn opvolger minderjarig is, komen beide Kamers in verenigde vergadering bijeen, ten einde in het regentschap en in de voorgedij te voorzien.

93. Indien de Koning in de onmogelijkheid verkeert te regeren, roepen de ministers, na deze onmogelijkheid te hebben laten vaststellen, de Kamers dadelijk bijeen. Door de verenigde Kamers wordt in de voorgedij en in het regentschap voorzien.

94. Het regentschap mag slechts aan één persoon worden opgedragen.

De Regent treedt eerst in functie nadat hij de bij artikel 91 voorgeschreven eed heeft afgelegd.

95. Ingeval de troon onbezet is, voorzien de Kamers, samen beraadslagend, voorlopig in het regentschap totdat de geheel vernieuwde Kamers bijeenkomen; deze bijeenkomst heeft plaats uiterlijk binnen twee maanden. De nieuwe Kamers, samen beraadslagend, voorzien voorgoed in het bezetten van de troon.

AFDELING II. DE FEDERALE REGERING

96. De Koning benoemt en ontslaat zijn ministers.

De federale Regering biedt haar ontslag aan de Koning aan wanneer de Kamer van volksvertegenwoordigers, bij volstrekte meerderheid van haar leden, een motie van wantrouwen aanneemt die een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt, of een opvolger voor de Eerste Minister voor benoeming aan de Koning voordraagt binnen drie dagen

4135 na het verwerpen van een motie van vertrouwen. De Koning benoemt de voorgedragen opvolger tot Eerste Minister, die in functie treedt op het ogenblik van de eedaflegging van de nieuwe federale Regering.

97. Alleen Belgen kunnen minister zijn.

98. Geen lid van de koninklijke familie kan minister zijn.

99. De Ministerraad telt ten hoogste vijftien leden.

De Eerste Minister eventueel uitgezonderd, telt de Ministerraad evenveel Nederlandstalige als Franstalige ministers.

100. De ministers hebben zitting in elke Kamer en het woord moet hun worden verleend wanneer zij het vragen.

De Kamer van volksvertegenwoordigers kan de aanwezigheid van de ministers vorderen. [De Senaat kan hun aanwezigheid vorderen in het kader van de aangelegenheden bedoeld in de artikelen 77 of 78.] Voor de andere aangelegenheden kan hij hun aanwezigheid vragen.

[Overgangsbepaling

De tweede zin van het tweede lid treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag is, onverminderd het eerste lid en de eerste en de laatste zin van het tweede lid, de volgende bepaling van toepassing:

“De Senaat kan hun aanwezigheid vorderen voor de bespreking van een wetsontwerp of wetsvoorstel bedoeld in artikel 77, of van een wetsontwerp bedoeld in artikel 78, of voor de uitoefening van zijn recht van onderzoek bedoeld in artikel 56.”]

Lid 2 gewijzigd bij enig art., 1° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.). Overgangsbepaling ingevoegd bij enig art., 2° Wijz.G.W. 6 januari 2014 (BS 31 januari 2014 (ed. 1)).

101. De ministers zijn verantwoordelijk tegenover de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Geen minister kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening in de uitoefening van zijn ambt uitgebracht.

102. In geen geval kan een mondeling of schriftelijk bevel van de Koning een minister van zijn verantwoordelijkheid ontheffen.

103. [Ministers worden voor misdrijven die zij in de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd, uitsluitend berecht door het hof van beroep. Hetzelfde geldt voor misdrijven die ministers buiten de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd en waarvoor zij worden berecht tijdens hun ambtstermijn. De artikelen 59 en 120 zijn in voorkomend geval niet van toepassing.

De wet bepaalt op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij de vervolging als bij de berechting.

De wet wijst het bevoegde hof van beroep aan, dat in algemene vergadering zitting houdt, en bepaalt de samenstelling ervan. Tegen de arresten van het hof van beroep is beroep mogelijk bij het Hof van Cassatie, in verenigde kamers, dat niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

De vervolging in strafzaken van een minister kan enkel worden ingesteld en geleid door het openbaar ministerie bij het bevoegde hof van beroep.

Voor elke vordering tot regeling van de rechtspleging, voor elke rechtstreekse dagvaarding voor het hof van beroep en, behalve bij ontdekking op heterdaad, voor elke aanhouding, is het verlof van de Kamer van volksvertegenwoordigers vereist.

De wet bepaalt de procedure die moet worden gevolgd indien de artikelen 103 en 125 beide van toepassing zijn.

Aan een overeenkomstig het eerste lid veroordeeld minister kan geen genade worden verleend dan op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

De wet bepaalt in welke gevallen en volgens welke regels de benadeelde partijen een burgerlijke rechtsvordering kunnen instellen.

Overgangsbepaling

Dit artikel is niet van toepassing op de feiten waarvoor daden van opsporing werden verricht en op vervolgingen ingesteld vóór de inwerkingtreding van de wet tot uitvoering ervan.

Hiervoor geldt de volgende regeling: de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht ministers in beschuldiging te stellen en hen te brengen voor het Hof van Cassatie. Dit alleen is bevoegd om hen te berechten, in verenigde kamers, in de gevallen en met toepassing van de straffen die in de strafwetten zijn bepaald. De wet van 17 december 1996 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet blijft terzake gelden.]

Vervangen bij enig artikel Wijz. G. W. 12 juni 1998 (B.S., 16 juni 1998).

Verwijzing

Zie W. 25 juni 1998 tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers (B.S., 27 juni 1998).

104. De Koning benoemt en ontslaat de federale staatssecretarissen.

Zij zijn lid van de federale Regering. Zij maken geen deel uit van de Ministerraad. Zij worden toegevoegd aan een minister.

De Koning bepaalt hun bevoegdheid en de perken waarbinnen zij het recht van medeondertekening kunnen krijgen.

De grondwettelijke bepalingen betreffende de ministers zijn op de federale staatssecretarissen mede van toepassing, met uitzondering van de artikelen 90, tweede lid, 93 en 99.

Verwijzing

Zie K.B. 24 maart 1972 betreffende de staatssecretarissen B.S., 28 maart 1972.

AFDELING III. DE BEVOEGDHEDEN

105. De Koning heeft geen andere macht dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, hem uitdrukkelijk toekennen.

106. Geen akte van de Koning kan gevolg hebben, wanneer zij niet medeondertekend is door een minister, die daardoor alleen reeds, ervoor verantwoordelijk wordt.

107. De Koning verleent de graden in het leger.

Hij benoemt de ambtenaren bij het algemeen bestuur en bij de buitenlandse betrekkingen, behoudens de door de wetten gestelde uitzonderingen.

Andere ambtenaren benoemt hij alleen krachtens een uitdrukkelijke wetsbepaling.

108. De Koning maakt de verordeningen en neemt de besluiten die voor de uitvoering van de wetten nodig zijn, zonder ooit de wetten zelf te mogen schorsen of vrijstelling van hun uitvoering te mogen verlenen.

109. De Koning bekrachtigt de wetten en kondigt ze af.

110. De Koning heeft het recht de door de rechters uitgesproken straffen kwijt te schelden of te verminderen, behoudens hetgeen ten aanzien van de ministers en van de leden van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is bepaald.

111. De Koning kan aan een door het Hof van Cassatie veroordeeld minister of lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering geen genade verlenen dan op verzoek van de Kamer van volksvertegenwoordigers of [het betrokken Parlement].

Gewijzigd bij enig art. Wvz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

112. De Koning heeft het recht munt te slaan, ter uitvoering van de wet.

113. De Koning heeft het recht adeldom te verlenen, zonder ooit enig voorrecht daaraan te mogen verbinden.

114. De Koning verleent de militaire orden, met inachtneming van wat de wet daaromtrent voorschrijft.

HOOFDSTUK IV. De gemeenschappen en de gewesten

AFDELING I. DE ORGANEN

ONDERAFDELING I. [GEMEENSCHAPS- EN GEWESTPARLEMENTEN]

Opschrift vervangen bij enig art. Wvz. G.W. 9 juli 2004 (*B.S.*, 13 augustus 2004 (tweede uitg.)).

115. § 1. Er is een [Parlement] van de Vlaamse Gemeenschap, [Vlaams Parlement] genoemd, en een [Parlement] van de Franse Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking worden bepaald door de wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Er is een [Parlement] van de Duitstalige Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking door de wet worden bepaald.

§ 2. Onverminderd artikel 137, omvatten de gewestelijke organen bedoeld in artikel 39, voor elk gewest, een [Parlement].

§§ 1 en 2 gewijzigd bij enig art. Wvz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

Verwijzing

Zie Bijzondere Wet Hervorming Instellingen 8 augustus 1980 (→ I.A.2); Wet Duitstalige Gemeenschap 31 december 1983.

116. § 1. De [Gemeenschaps- en Gewestparlementen] zijn samengesteld uit verkozen mandatarissen.

§ 2. [Elk Gemeenschapsparlement] is samengesteld uit leden rechtstreeks gekozen tot lid van [het betrokken Gemeenschapsparlement] of tot lid van een [Gewestparlement].

Behoudens in geval van toepassing van artikel 137, is [elk Gewestparlement] samengesteld uit leden rechtstreeks gekozen tot lid van [het betrokken Gewestparlement] of tot lid van een [Gemeenschapsparlement].

§§ 1 en 2 gewijzigd bij enig art. Wvz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

117. De leden van de [Gemeenschaps- en Gewestparlementen] worden gekozen voor vijf jaar. De [Gemeenschaps- en Gewestparlementen] worden om de vijf jaar geheel vernieuwd.

[De verkiezingen voor de Gemeenschaps- en Gewestparlementen vinden plaats op dezelfde dag die samenvalt met die van de verkiezingen voor het Europese Parlement.]

[In uitvoering van een wet bedoeld in artikel 118, § 2, vierde lid, kan een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel, aangenomen overeenkomstig artikel 118, § 2, vierde lid, afwijken van het eerste en het tweede lid.]

Gewijzigd bij enig art. Wvz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)) en bij enig art., 1° en 2° Wvz. G.W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

118. § 1. De wet regelt de in artikel 116, § 2, bedoelde verkiezingen, evenals de samenstelling en de werking van de [Gemeenschaps- en Gewestparlementen]. Behoudens voor [het Parlement] van de Duitstalige Gemeenschap, wordt deze wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

§ 2. Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, duidt de aangelegenheden aan betreffende de verkiezing, de samenstelling en de werking [van het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest,] van [het Parlement] van de Vlaamse Gemeenschap, [het Parlement] van de Franse Gemeenschap en [het Parlement] van het Waalse Gewest, welke door [de Parlementen, elk voor zich], bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel worden geregeld, naar gelang van het geval. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van [het betrokken Parlement] aanwezig is.

[De in het eerste lid bedoelde wet voorziet in bijkomende meerderheidsvoorwaarden wat het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft.]

Een wet duidt de aangelegenheden aan betreffende de verkiezing, de samenstelling en de werking van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, welke door dit Parlement bij decreet worden geregeld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Parlement aanwezig is.

De in het eerste of in het derde lid bedoelde wet, naar gelang van het geval, kan de Gemeenschaps- en Gewestparlementen de bevoegdheid toevertrouwen om elk voor zich, bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel, naar gelang van het geval, de duur van hun zittingsperiode en de datum van de verkiezing van hun Parlement te regelen. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met de meerderheden bedoeld in het eerste tot het derde lid.]

[Overgangsbepaling]

Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, bepaalt, na de verkiezingen voor het Europese Parlement van 2014, de datum van inwerkingtreding van paragraaf 2, vierde lid. Die datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van artikel 46, zesde lid, en artikel 65, derde lid.]

4135 Gewijzigd bij enig art. Wyz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)) en bij enig art., 1° tot 3° Wyz. G. W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

[118bis. Binnen de grenzen van de Staat hebben de leden van de [Parlementen] van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde gemeenschappen en gewesten vrij verkeer op alle verkeerswegen door de openbare overheden geëxploiteerd of in concessie gegeven.]

Ingevoegd bij enig art. Wyz. G. W. 25 maart 1996 (*B.S.*, 19 april 1996) en gewijzigd bij enig art. Wyz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

119. [Een lid van een Gemeenschaps- of Gewestparlement kan niet tegelijk lid zijn van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het kan evenmin tegelijk senator zijn als bedoeld in artikel 67, § 1, 6° en 7°.

Overgangsbepaling

Dit artikel treedt in werking op de dag van de verkiezingen met het oog op de algehele vernieuwing van de Gemeenschaps- en Gewestparlementen in 2014. Tot die dag zijn de volgende bepalingen van toepassing:

“Een lid van een Gemeenschaps- of Gewestparlement kan niet tegelijk lid zijn van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het kan evenmin tegelijk senator zijn als bedoeld in artikel 67, § 1, 1°, 2°, 6° en 7°.”]

Vervangen bij enig art. Wyz. G. W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)), met ingang van 25 mei 2014 (enig art.).

120. Ieder lid van een [Gemeenschaps- of Gewestparlement] geniet de onschendbaarheid bepaald in de artikelen 58 en 59.

Gewijzigd bij enig art. Wyz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

ONDERAFDELING II. DE GEMEENSCHAPS- EN GEWESTREGERINGEN

121. § 1. Er is een Regering van de Vlaamse Gemeenschap en een Regering van de Franse Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking worden bepaald door de wet, aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Er is een Regering van de Duitstalige Gemeenschap, waarvan de samenstelling en de werking door de wet worden bepaald.

§ 2. Onverminderd artikel 137, omvatten de gewestelijke organen bedoeld in artikel 39, voor elk gewest, een Regering.

Verwijzing

Zie Bijzondere Wet Hervorming Instellingen 8 augustus 1980 (→ I.A.2); Wet Duitstalige Gemeenschap 31 december 1983.

122. De leden van elke Gemeenschaps- of Gewestregering worden gekozen door hun [Parlement].

Gewijzigd bij enig art. Wyz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)).

123. § 1. De wet regelt de samenstelling en de werking van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen. Behoudens voor de Regering van de Duitstalige Gemeenschap, wordt deze wet aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.

§ 2. Een wet, aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid, duidt de aangelegenheden aan betreffende de samenstelling en de werking [van de

regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.] van de Regering van de Vlaamse Gemeenschap, de Regering van de Franse Gemeenschap en de Regering van het Waalse Gewest, welke door hun [Parlementen, elk voor zich], bij decreet of bij een in artikel 134 bedoelde regel worden geregeld, naar gelang van het geval. Dat decreet en die in artikel 134 bedoelde regel moeten worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van [het betrokken Parlement] aanwezig is.

[De in het eerste lid bedoelde wet voorziet in bijkomende meerderheidsvoorwaarden wat het Parlement van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreft.

Een wet duidt de aangelegenheden aan betreffende de samenstelling en de werking van de regering van de Duitstalige Gemeenschap, welke door zijn Parlement bij decreet worden geregeld. Dat decreet moet worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Parlement aanwezig is.]

§ 2 gewijzigd bij enig art. Wyz. G. W. 25 februari 2005 (*B.S.*, 11 maart 2005 (eerste uitg.)) en bij enig art., 1° en 2° Wyz. G. W. 6 januari 2014 (*BS* 31 januari 2014 (ed. 1)).

124. Geen lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem in de uitoefening van zijn ambt uitgebracht.

125. [De leden van een Gemeenschaps- of Gewestregering worden voor misdrijven die zij in de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd, uitsluitend berecht door het hof van beroep. Hetzelfde geldt voor misdrijven die de leden van een Gemeenschaps- of Gewestregering buiten de uitoefening van hun ambt mochten hebben gepleegd en waarvoor zij worden berecht tijdens hun ambtstermijn. De artikelen 120 en 59 zijn in voorkomend geval niet van toepassing.

De wet bepaalt op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij de vervolging als bij de berechting.

De wet wijst het bevoegde hof van beroep aan, dat in algemene vergadering zitting houdt, en bepaalt de samenstelling ervan. Tegen de arresten van het hof van beroep is beroep mogelijk bij het Hof van Cassatie, in verenigde kamers, dat niet in de beoordeling van de zaken zelf treedt.

De vervolging in strafzaken van een lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan enkel worden ingesteld en geleid door het openbaar ministerie bij het bevoegde hof van beroep.

Voor elke vordering tot regeling van de rechtspleging, voor elke rechtstreekse dagvaarding voor het hof van beroep en, behalve bij ontdekking op heterdaad, voor elke aanhouding is het verlof van [het Gemeenschaps- of Gewestparlement, elk voor zich], vereist.

De wet bepaalt de procedure die moet worden gevolgd indien de artikelen 103 en 125 beide van toepassing zijn, evenals in geval van dubbele toepassing van artikel 125.

Aan een overeenkomstig het eerste lid veroordeeld lid van een Gemeenschaps- of Gewestregering kan geen genade worden verleend dan op verzoek van [het betrokken Gemeenschaps- of Gewestparlement].

De wet bepaalt in welke gevallen en volgens welke regels de benadeelde partijen een burgerlijke rechtsvordering kunnen instellen.

De wetten bedoeld in dit artikel moeten worden aangenomen met de meerderheid bepaald in artikel 4, laatste lid.